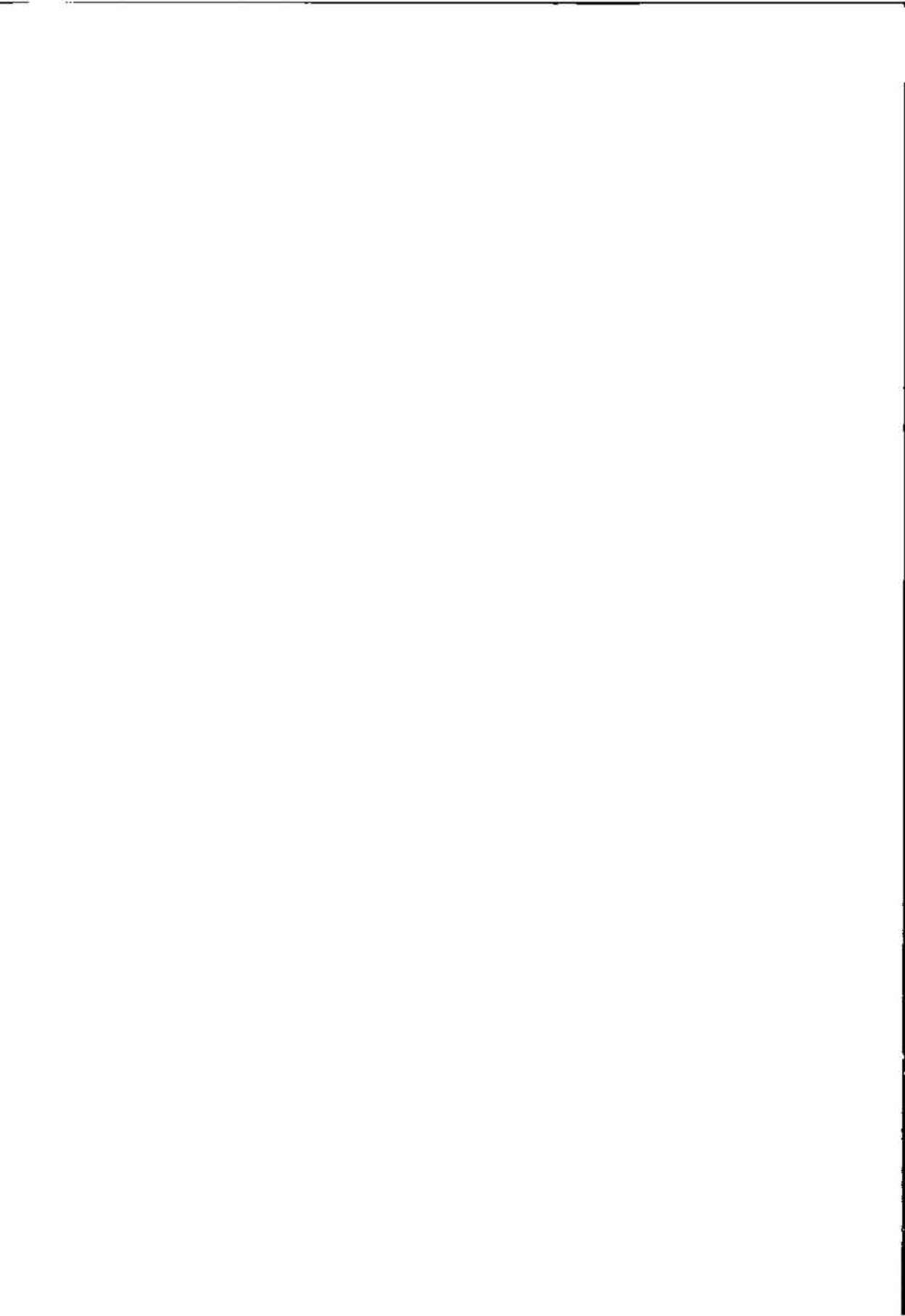

DET HELIGA RUMMET

Om upplåtelse av kyrka

Biskopsmötet 2001

DET HELIGA RUMMET

Om upplåtelse av kyrka

Biskopsmötet 2001

Utgiven av biskopsmötet
Produktion: Svenska kyrkans produktionsenhet
Tryck: Elanders Gotab, Stockholm 2001

Innehåll

Förord	5
Kyrkorummet	7
Rum med många funktioner	8
Gudstjänstrum för Svenska kyrkan	10
Kyrkor i Sverige	11
Kyrkogemenskap	13
Lokala förhållanden	14
Regler om upplåtelse av kyrka	14
Upplåtelse för icke-kyrkliga ändamål	15
Upplåtelse för gudstjänster och kyrkliga handlingar i andra samfund	17
Gudstjänster i andra kyrkors ordningar	19
Ersättningar	20
I Svenska kyrkans ordning	21
Bestämmelser i kyrkoordningen	23
17 kap. Gudstjänstliv	23
19 kap. Dop	23
22 kap. Konfirmation	23
23 kap. Vigsel	24
24 kap. Begravning	24
56 kap. Kyrkobokföring och andra register	25
Tionde avdelningen: Kyrkobyggnader	26
40 kap. Kyrkobyggnader	27
41 kap. Upplåtelse av kyrka	27
Utdrag ur Centralstyrelsens skrivelse 1999:3 till kyrkomötet rörande kyrkoordningen	28

Förord

Kyrkorum byggs och invigs för att vi skall finna platser där vi får möta Gud, lovsjunga Gud och i stillhet, reflektion och bön samlas inför Guds ansikte. Överallt dit den kristna kyrkan kommit, har särskilda rum för gudstjänstfirande byggts och vid varje kyrkoinvigning säger biskopen om kyrkan:

»Må den tjäna församlingen som en plats för tillbedjan och andakt, som ett rum för gudstjänst och förkunnelse och som ett himmelrikets tecken under pilgrimsvandringen mot det himmelska Jerusalem.«

Kyrkorummen inom Svenska kyrkan är främst rum för Svenska kyrkans olika gudstjänster. Genom invigning är de avskilda för detta ändamål och därför skall där inte förekomma något som strider mot kyrkans tro, bekännelse och lära eller i övrigt kränker kyrkorummets helgd. Samtidigt bör kyrkorummen vara öppna för många och kunna rymma mycket.

I kyrko- och samhällsliv framförs ofta önskemål om att kyrkorummet skall kunna upplåtas för olika ändamål: för konserter och andra arrangemang eller för gudstjänster och kyrkliga handlingar i andra samfunds ordning. Det kan många gånger vara svårt att dra gränsen för vad som kan och vad som inte kan ske i kyrkorummet. Därför finns det skäl att reflektera kring församlingens hållning och detta biskopsbrev vill vara en vägledning vid arbetet med frågorna kring upplåtelse av kyrka.

Uppsala i mars 2001

KG Hammar
Ärkebiskop

Kyrkorummet

I Bibeln berättas om hur människor skapat rum för sin tillbedjan och gudstjänst. Den plats där Jakob hade sin dröm kallades helig och fick namnet Betel (Guds hus). Jakob sade att »det måste vara Guds boning, här är himlens port« (1 Mos 28:10–22). Vid invigningen av Jerusalems tempel säger Salomo: »Men kan verkliga Gud bo på jorden? Himlen, himlarnas himmel, rymmer dig inte, än mindre detta hus som jag har byggt. Vänd dig ändå hit, hör din tjänares bön och åkallan, Herre min Gud«. (1 Kung 8:27–28). Maria och Josef tog Jesus till templet där han undervisade och till sina oroliga föräldrar sade han att han måste vara hos sin fader (Luk 2:41–52). Jesus reagerade när templet missbrukades och körde ut handelsmännen: »Mitt hus skall kallas ett bödens hus för alla folk? Men ni har gjort det till ett rövarnäste.« (Mark 11:15–17, Jes 56:7). I Johannes uppenbarelse beskrivs den himmelska gudstjänsten och det nya Jerusalem (Uppb 4 och 21). Det bibliska materialet om gudstjänsten och gudstjänstens rum bildar klangbotten för vår tids kyrkor och gudstjänster.

Kyrkorum byggs och invigs idag för att människor skall få platser för att lovsjunga Gud, möta Gud i bibelläsningar och bön, ta emot sakramenten och i stillhet samlas inför Guds ansikte. I varje tid och på varje plats dit den kristna kyrkan kommit, har strävan varit att bygga och avskilja ett särskilt rum för gudstjänstfirande.

Sedan tidig kristen tid har församlingarna rest särskilda byggnader som samlingsplatser för de gemensamma gudstjänsterna. Dessa byggnader gavs namnet kyrka, samma namn som användes om det folk som samlades där. Ordet kommer från grekiskans *kyriake*, som betyder »det som hör Herren till«. (*Kyrkoordningen, Inledning till Tionde avdelningen: Kyrkobyggnader*).

I kyrkoinvigningen påminnes församlingen genom bibelläsningar om det bibliska sammanhanget och i »Tillkännagivandet« säger biskopen om kyrkan: »Må den tjäna församlingen som en plats för tillbedjan och andakt, som ett rum för gudstjänst och förkunnelse och som ett himmelrikets tecken under pilgrimsvandringen mot det himmelska Jerusalem.«

Inom Svenska kyrkan har 1900-talet, med dess urbanisering, varit en

period där många nya kyrkor byggts i städernas förorter för att skapa rum för människors möten med Gud. Inte sedan medeltiden har så många nya kyrkorum tagits i bruk i vårt land som under 1900-talet.

Varje samfund inreder sina kyrkor för att de skall fungera som rum för gudstjänst i den egna kyrkans tradition. Genom olika århundraden har genom kyrkoarkitekturen olika stråk i kyrkornas traditioner betonats; kyrkan som rum för firandet av sakramenten; som rum för förkunnelse och predikan; som rum för stillhet och andakt eller som allaktivitetsrum. Genom placering i samhället, genom ålder, konstnärliga utsmyckning och roll som ett offentligt gudstjänstrum har Sveriges kyrkor fått en särskild ställning. Det är till dem som många människor väljer att gå vid högtider, för enskild andakt, för gudstjänstfirande och för deltagande i kyrkliga handlingar.

Kyrkorummet är främst ett gudstjänstrum. Det syftar till att skapa förutsättningar för Svenska kyrkans olika gudstjänster, för människors stillhet och andakt. Genom invigning är det avskilt och därför skall där inte förekomma något som strider mot kyrkans tro, bekännelse och lära eller i övrigt kränker kyrkorummets helgd.

I kyrko- och samhällsliv framförs ofta önskemål om att kyrkorummet skall kunna upplåtas för olika ändamål: för konserter eller för gudstjänster eller för kyrkliga handlingar i andra samfunds ordning. Det sker ibland mot bakgrund av att Svenska kyrkans kyrkobyggnader, trots ändrad relation till staten, uppfattas som allmänna rum. Att Svenska kyrkan har särskilda uppgifter inom begravningsverksamheten kan även bidra härtill. Sammantaget finns det starka skäl att reflektera över församlingens praxis för upplåtelse av kyrkorummet. I detta biskopsbrev berör vi frågan i hela dess bredd.

Syftet med brevet är att ge församlingarnas kyrkoråd och kyrkoherdar tillfälle att på nytt gå igenom i vilka sammanhang man är beredd att upplåta kyrkorummet och också pröva vilka förhållningssätt som skall intagas när såväl den nya situationen för Svenska kyrkan som människors skilda förväntningar och viljan till ekumenisk öppenhet skapat nya förutsättningar i sammanhanget.

Rum med många funktioner

Genom undersökningar är det väl känt att kyrkobyggnaden betyder mycket för människors anknytning till Svenska kyrkan. Kyrkobygg-

naden fyller flera funktioner och människor uppfattar byggnaden i flera dimensioner:

Kyrkobyggnaden är en symbol för kulturhistoriska värden, dvs den representerar omistliga kulturvärden genom sin historia, sina konstskatter och sin arkitektur. Den är en symbol för bygdens identitet, dvs den har en direkt betydelse för bygdekänslan och orten som sådan har en stor del av sin identitet relaterad till kyrkobyggnaden.

Kyrkobyggnaden är en symbol för det heliga. Den öppnar mot något bortom det vanliga genom det heligas närvaro i kyrkobyggnaden och genom att kyrktomten ofta är kyrkogård där de döda vilar. Med kyrkobyggnaden förknippas många minnen och känslor. Familjehögtider firas i kyrkan och de har värde inte bara för stunden utan knyter samman individen med andra individer med samma erfarenhet. Platsen för erfarenheten blir viktig.

Kyrkobyggnaden är en byggnad för tro och moral. Kyrkobyggnaden står för den kristna trons existens i det svenska samhället.¹

Människor bejakar kyrkobyggnadens ändamål: den är till för gudstjänst och andakt. Kyrkan är ett heligt rum, men den står också för något mer. Den är en symbol för religiöst liv över huvud taget och på det personliga planet ges människor tillfälle att på skilda sätt knyta sina liv och sina erfarenheter till kyrkobyggnaden.

Det som ibland har betraktats som en svårighet i kontakterna med människor – det religiöst belastade rummet – visar sig vara Svenska kyrkans största tillgång i relationerna till människor. Kyrkobyggnaden är ett av ortens offentliga rum, tillgängligt för alla oavsett tro eller inställning. Församlingarna markerar ofta denna funktion, t ex genom att hålla konserter i kyrkan eller genom att upplåta den för skolavslutningar. Man kan ana att den inte bara betraktas som ett rum som tillhör präst och församling utan lika mycket tillhör bygden.

Kyrkobyggnadens speciella ställning avser inte bara äldre kyrkobyggnader som är särskilt intressanta eller vackra. Också moderna kyrkobyggnader i storstaden bär sådana symbolfunktioner.

1. Se Anders Bäckström, Kyrkobyggnaden och det offentliga rummet, Svenska kyrkans utredningar 1995:5, Svenska kyrkans centralstyrelse, Uppsala 1995

Gudstjänstrum för Svenska kyrkan

Kyrkoordningen anger i inledningen till sin tionde avdelning, Kyrkobyggnader, några principer för kyrkorummet.

Kyrkans erfarenhet visar att det behövs särskilda kyrkorum, avskilda för att tjäna församlingens gudstjänstliv, även om det inte är nödvändigt med särskilda lokaler för att Guds folk skall kunna samlas till gudstjänst. De helgade kyrkorummen är över hela landet tecken på Guds närvaro. De är för många förknippade med avgörande skeden i livet. De rymmer också mycket av en bygds identitet och är en del av det offentliga rummet. Kyrkorummet behöver vara tillgängligt för alla som söker sig till det. Eftersom det är avskilt för sitt särskilda ändamål skall där inte förekomma något som strider mot kyrkans tro, bekännelse och lära eller i övrigt kränker kyrkorummets helgd.

De svenska kyrkoförsamlingarnas kyrkor och kapell brukas för gudstjänstfirande i Svenska kyrkans ordning. De är till för att tjäna församlingens gudstjänstliv, vara de rum där människor finner vägar till Gud och där de kyrkliga handlingarna har sin plats.

Samtidigt är kyrkobyggnaden en viktig del i bygdens liv och en del av det kulturarv som Svenska kyrkan har att förvalta. Den kyrkoantikvariska ersättning som staten betalar till Svenska kyrkan är ett uttryck för att samhället vill vara med och betala för att de värden kyrkobyggnader representerar skall kunna bevaras. Samtidigt innebär detta ett krav på att kyrkobyggnaderna skall hållas tillgängliga för allmänheten på lämpligt sätt.

Med kyrkobyggnad avses ett gudstjänstrum som är en egen byggnad eller del av en annan byggnad och som är invigd till kyrka i enlighet med den ordning som återfinnes i kyrkohandboken. Det finns även andra rum som används för att fira gudstjänst, men som ej är invigda som kyrkor. Det kan t ex gälla lokaler i ett församlingshem som regelbundet används som gudstjänst eller ett begravningskapell. De faller därmed utanför de bestämmelser som gäller upplåtelse av kyrka.

Om kyrkorummens tillgänglighet finns bestämmelser i Kyrkoordningens 40 kap. 2 § andra stycket där det anges att kyrkobyggnaderna skall hållas tillgängliga för allmänheten. Här avses inte någon upplåtelse

av kyrkorummet för gudstjänster eller liknande utan det dagliga öppet-hållandet av kyrkorummet för besök och andakt. Ett sådant öppet-hållande skall bereda människor tillgång till kyrkorummet också med tanke på kyrkobyggnadens kulturhistoriska betydelse och dess unika ställning som en del av samhällets samlade kulturarv. Här avses således en allmän skyldighet för församlingen att låta kyrkorummet vara öppet.

Tillgång till kyrkobyggnaden kan uppfattas som en rättighet. Liksom det moderna samhället tillhandahåller olika institutioner för sjukvård, socialtjänst, utbildning mm så kan man mena att det också skall tillhandahålla kyrkobyggnader för det religiösa livet.

I samband med relationsförändringen mellan Svenska kyrkan och staten fördes i diskussionen fram att Svenska kyrkans gudstjänstrum var att se som allmänna rum, som alla borde få tillgång till. Detta kunde kopplas till den kyrkoantikvariska ersättningen. Detta är dock en direkt missuppfattning av dennas innebörd. Kyrkorummet skall vara öppet för besök och andakt men är också framöver främst Svenska kyrkans gudstjänstrum. Det är den lokala församlingen som äger kyrkan och som förvaltar den, i första hand med syfte att bereda rum för den egna församlingens gudstjänster. I den mån gudstjänster som avser andra samfund skall firas i gudstjänstrummet, sker detta efter beslut i enlighet med kyrkoordningens bestämmelser om upplåtelse av kyrka.

Kyrkor i Sverige

Svenska kyrkan ser på sig själv som fortsättning på den kyrka som först etablerades i landet. Den har därför en gemensam historia med den romersk katolska kyrkan. Genom reformationen förnyades hon, men förblev i grunden densamma, *ecclesia svecana*. Svenska kyrkan tillhör den västkyrkliga traditionen och är, tillsammans med de lutherska kyrkorna i de övriga nordiska länderna, en folkkyrka.

Under 1800-talets väckelse växte de *frikyrkliga samfunden* fram i opposition till dåtidens Svenska kyrka. Frikyrkorna stammar ur tre olika traditioner: den baptistiska (inklusive pingströrelsen), den kongregationalistiska och den metodistiska (inklusive Frälsningsarmén). Mycket av det som de frikyrkliga samfunden kritiserade hos Svenska kyrkan har förändrats och Svenska kyrkan intar i dag liksom dessa en fri ställning i förhållande till staten. Frikyrkorna har liksom Svenska kyrkan förändrats under det sekel som gått sedan de kom till. I ekume-

niska dialoger med främst Svenska Missionsförbundet har frågor kring kyrkosyn, syn på dop, nattvard och ämbete diskuterats och rapporter från olika samtalsomgångar har fortlöpande publicerats. Någon full samsyn finns ännu inte mellan kyrkorna och det har observerats att det kyrkoskiljande mellan samfunden främst är knutet till synen på dopet. Med Metodistkyrkan har Svenska kyrkan en överenskommelse om kyrkogemenskap.

Övriga kyrkotraditioner har under 1900-talet stärkt sin ställning i det svenska samhället. Den romersk katolska kyrkan har både genom invandring och genom en fastare förankring i svenskt samhällsliv ökat sin numerär kraftigt. Samtal har förts i flera omgångar mellan Svenska kyrkan och Stockholms katolska stift vilket resulterat i klarläggande rapporter bl a om dopet, biskopsämbetet, Kyrkan som sakrament och om Ekumeniska äktenskap.

I oktober 1999 undertecknades den Gemensamma deklARATIONEN om rättfärdiggörelsen mellan romersk katolska kyrkan och Lutherska världsförbundet. DeklARATIONEN innehåller en grundläggande gemensam förståelse av frälsningens grund. Reformationstidens fördömanden från ömse håll träffar i dag inte den andra kyrkan. Trots detta finns kvarstående skillnader mellan Svenska kyrkan och den romersk katolska kyrkan.

De ortodoxa och österländska kyrkorna har fått en starkare ställning i Sverige under 1900-talets andra hälft. Genom invandring från olika länder finns i dag flera av dessa kyrkor representerade. Sedan 1991 förs årliga överläggningar mellan Svenska kyrkan och dessa kyrkor och en dialog pågår för närvarande mellan dem och Lutherska världsförbundet.

Relationerna mellan de samfund som verkar i Sverige har förbättrats avsevärt genom bildandet av *Sveriges kristna råd*, där samtliga kyrkofamiljer finns representerade. Den ekumeniska öppenhet gentemot de övriga samfunden, som medlemskapet i Sveriges kristna råd innebär, bör även beaktas i församlingslivet.

Svenska kyrkan är en majoritetskyrka och övriga samfund är, i jämförelse med Svenska kyrkan, små. Ur ekumeniska perspektiv ligger det ett särskilt ansvar på majoritetskyrkan att inta förhållningssätt som inbjuder till ekumenisk dialog och ökad gemenskap. Svenska kyrkan har också ett ansvar för att minoritetskyrkorna får möjlighet att leva i enlighet med sina traditioner, på samma sätt som förhoppningar finns om

att samma möjligheter skall ges i andra länder där t ex den romersk katolska kyrkan är majoritetskyrka. Den nya situationen, med Svenska kyrkan i de flesta avseenden likställd med de övriga samfundet, innebär i sig självt en utmaning att överväga relationerna till de övriga kyrkorna och samfundet.

Kyrkogemenskap

Svenska kyrkan har ingått kyrkogemenskap med några kyrkor. Det innebär att man funnit en sådan överensstämmelse i synen på kyrkans tro, bekännelse och lära – främst i synen på dop, nattvard och ämbete – att man överenskommit om att medlemmar i kyrkorna får delta i den andra kyrkans församlingsgemenskap och gudstjänst och att präster och andra i vigningstjänsten kan tjänstgöra i den andra kyrkan. Det gäller de lutherska kyrkor som är medlemmar i Lutherska världsförbundet, Metodistkyrkan i Sverige, kyrkorna inom Borgågemenskapen och den Filippinska oberoende kyrkan.

Borgå-överenskommelsen innebär att medlemmar av de lutherska kyrkorna i Norden och Baltikum samt de anglikanska kyrkorna på de Brittiska och Iriska öarna skall tas emot som egna kyrkomedlemmar. Den omfattar således folkkyrkorna i Norge, Finland och Island, de lutherska kyrkorna i Estland och Litauen samt de anglikanska kyrkorna i England, Skottland, Wales och Irland.

Med övriga kristna samfund lever Svenska kyrkan i en ekumenisk relation. Det kan finnas mer eller mindre långtgående samsyn och gemenskap mellan Svenska kyrkan och dessa kyrkor. Genom ekumeniska dialoger söker Svenska kyrkan fördjupa sin gemenskap med andra kyrkor. Denna gemenskap är starkare med de kyrkor som valt att delta i Sveriges kristna råd. Den innebär dock ännu ej att det finns en sådan samsyn när det gäller kyrkans bekännelse – dop, nattvard och ämbete – att medlemmar i de olika kyrkorna kan välkomnas att fullt ut delta i den andra kyrkans gudstjänst och gemenskap. En del kyrkor tillämpar liksom Svenska kyrkan ett öppet nattvardsbord medan andra endast tar emot dem som tillhör den egna traditionen vid nattvardsfirande. Inte heller kan präster tjänstgöra i den andra kyrkan.

Vid bedömning av frågan om upplåtelse av kyrka är frågan om Svenska kyrkan har kyrkogemenskap med den andra kyrkan väsentlig.

Lokala förhållanden

På de flesta orter finns flera kyrkosamfund representerade. Det kan dels vara någon eller några av frikyrkorna och kanske även en församling inom den romersk katolska kyrkan. I dag finns även på många orter någon av de ortodoxa och österländska kyrkorna representerade.

På den lokala orten kan flera av dessa samfund ha egna kyrkor och kapell. Bland medlemmar i frikyrkoförsamlingarna är det inte ovanligt att dessa är medlemmar både i sin frikyrkoförsamling och i Svenska kyrkan. För romersk katolska eller ortodoxa och österländska bekännare är detta inte aktuellt.

För alla – oavsett medlemskap i andra samfund – har församlingskyrkan inom Svenska kyrkan en särskild betydelse. Ofta är ortens begravningsplats belägen invid kyrkan och familjens avlidna vilar där.

När frågor om upplåtelse skall behandlas är det viktigt med en god kännedom om övriga samfunds lokala förhållanden: t ex i vilken mån de har för olika kyrkliga handlingar lämpade gudstjänstrum. Det kan också finnas andra omständigheter som är av vikt för den lokala ekumeniska relationen mellan samfunden.

Upplåtelse av kyrkorummet bör ske generöst och med en stor ekumenisk öppenhet. Samtidigt kräver ekumenisk respekt att en präst eller pastor ej förrättar gudstjänster inom ett annat samfunds ordning, såvitt det inte avser en kyrka med vilken Svenska kyrkan har kyrkogemenskap (Se KO 17 kap, 17 §). En annan bakomliggande princip bör vara synen att de kyrkliga handlingarna hör samman med församlingen och med församlingens liv, så som det t ex kommer till uttryck i dopordningen eller då dop förrättas inom huvudgudstjänstens ram.

Regler om upplåtelse av kyrka

För Svenska kyrkan regleras upplåtelsefrågor i Kyrkoordningens 41 kapitel. Biskopen får alltid använda kyrkorna i stiftet för gudstjänster och för biskopsliga ämbetshandlingar (§ 1). Prästerna i församlingen får använda församlingens kyrkor för gudstjänster och kyrkliga handlingar som avser någon som tillhör församlingen (2 §).

Därutöver får en kyrka upplåtas för andra ändamål om det kan antas att kyrkorummet och dess inventarier kommer att behandlas med

pietet och aktsamhet (3 §). För något som kränker kyrkorummets helgd får det ej upplåtas och en upplåtelse får inte heller hindra församlingens gudstjänstliv eller verksamhet i övrigt. För kyrkliga handlingar i Svenska kyrkans ordning för någon som ej tillhör församlingen får detta endast nekas om det hindrar den egna församlingens gudstjänstliv.

Det är kyrkorådet som beslutar om upplåtelse av kyrka för andra ändamål än biskopens bruk av kyrkan eller gudstjänster och kyrkliga handlingar inom församlingen (4 §). Kyrkoherden skall, om han eller hon är förhindrad att delta i sammanträdet, ges tillfälle att yttra sig (5 §). Kyrkorådet kan besluta att delegera till kyrkoherden eller till kyrkoherden och några andra ledamöter att fatta beslut om upplåtelse av kyrka (6–7 §§). När kyrkoherden utsett annan präst att vara ledamot i kyrkorådet skall det som sagts om kyrkoherden gälla denna präst (8 §). Delegationsbeslut skall rapporteras till kyrkorådet. Upplåtelsebeslut gäller omedelbart. Beslut kan dock överklagas till domkapitlet av den som begärt en upplåtelse om begäran ej beviljades. Vidare får en ledamot av kyrkorådet och kyrkoherden överklaga beslut om att upplåta kyrka (9 §).

Bestämmelserna är i stort identiska med de regler som gällde tidigare. Nytt i regelsystemet är att biskopen alltid får använda en kyrka inom stiftet för gudstjänster och biskopsliga ämbetshandlingar. Den andra förändringen avser att kyrkoherden har rätt att överklaga ett beslut om upplåtelse, även om han eller hon inte är ledamot i kyrkorådet, vilket är ett uttryck för kyrkoherdens särskilda samordnings- och tillsynsansvar enligt 2 kap. 6 § i Kyrkoordningen. Om kyrkoherden har satt annan präst i sitt ställe i ett kyrkoråd, bör denne därför alltid samråda med kyrkoherden inför beslut om upplåtande av kyrka.

Samtliga bestämmelser återges samlat i slutet av detta häfte.

Upplåtelse för icke-kyrkliga ändamål

Kyrkorådet har i enlighet med 3 § möjlighet att upplåta kyrkorummet för olika ändamål som inte direkt hör till församlingens verksamhet, men som inte kan anses kränka kyrkorummets helgd, dvs inget skall förekomma som står i strid med det budskap som rummet i sig söker förmedla till den som vistas i det. Det kan bland annat avse konserter, samlingar inom föreningar, t ex scoutrörelsen, eller arrangemang inom skolans ram såsom skolavslutningar.

Många församlingar har en väl utvecklad praxis för sådan upplåtelse. Denna kan skilja sig från ort till ort, bl a beroende på vilken tillgång det finns på orten av andra lokaler lämpade för t ex konserter. På många orter är kyrkorummet det enda offentliga rummet och lokala möjligheter till att ta del av t ex musik i övrigt är begränsade. På andra håll är kyrkorummet bara en av möjliga lokaler för sådant och normalt inte aktuell.

I upplåtelsen skall ingå att ta del av det planerade programmet för det tilltänkta arrangemanget och att föra ett samtal om syfte och innehåll. Arrangör och eventuella artister kan även behöva göras medvetna om kyrkorummets särskilda karaktär. Textvalet har stor betydelse härvidlag.

Frågor om inträde bör även diskuteras liksom hur sådana intäkter skall fördelas mellan församlingen och arrangören.

Svenska kyrkan har av tradition deltagit aktivt i ortens kulturliv. Genom egna arrangemang med körverk eller musik av olika slag har församlingarna ofta bidragit till ett rikt kulturliv. Upplåtelse av kyrka kan ses också i detta perspektiv som ett instrument för församlingens arbete med kulturfrågor.

I många sammanhang är det naturligt att utforma programmet tillsammans med den som begär att få bruka kyrkorummet, t ex i samband med skolavslutningar, så att samlingen också ges en karaktär som stämmer med kyrkorummet.

Ibland önskar TV-bolag använda kyrkorummet för att spela in konserter eller andra program. En grundregel bör vara att sådana arrangemang sker i samverkan med församlingen och att församlingen har inflytande över innehållet i konserten. Avtal härom måste slutas vid varje tillfälle.

Någon enhetlighet mellan församlingarna behöver inte eftersträvas. Här bör de lokala förutsättningarna på orten vara avgörande.

I 9 kap 6 § begravningslagen föreskrivs att den som är huvudman för begravningsverksamheten är skyldig att utan kostnad tillhandahålla en lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler. Det kan t ex avse så kallad borgerlig begravning eller en begravning i t ex muslimsk ordning. Med den lydelse som lagen har är ett kyrkorum inte en sådana lokal. Även om de anhöriga skulle önska att kyrkorummet fick användas för en icke-kristen begravningsceremoni bör en sådan upplåtelse inte ske utan en annan lokal tillhandahållas. Vi menar att det härvidlag

är viktigt att upprätthålla att gudstjänstrummet endast brukas för begravning i kristen ordning. Vi menar vidare att det inte är förenligt med vigningslöftena för en präst att förrätta en begravning i icke-kristen ordning, vare sig det sker i tjänsten eller på fritiden.

Kyrkorummet kan ej upplåtas för borgerlig vigselakt eller för akt för registrering av partnerskap. För borgerlig vigsel och registrering av partnerskap finns särskilda förrättare och kommunerna har att tillhandahålla lämpliga lokaler för sådana förrättningar. I kyrkorummet kan däremot hållas välsignelse över borgerligt ingånget äktenskap och förbön vid ingånget partnerskap i enlighet med biskoparnas särskilda pastorala råd.

Upplåtelse för gudstjänster och kyrkliga handlingar i andra samfund

I enlighet med 3 § 41 kap. i kyrkoordningen kan kyrkorummet upplåtas också för gudstjänster eller kyrkliga handlingar i något annat kristet samfunds ordning. Det ligger i sakens egen natur att sådana gudstjänster inte kan anses kränka kyrkorummets helgd. Däremot kommer frågorna om upplåtelse och principerna för detta att ge uttryck för hur den lokala församlingen ser på andra kristna kyrkor och den relation som Svenska kyrkan står i förhållande till dem. Det ekumeniska perspektivet är väsentligt och bör präglade frågorna om upplåtelse.

Många människor lever i dag i ett öppet förhållande till samfunden på den egna orten. Medlemskap i en frikyrka och i Svenska kyrkan samtidigt är inte ovanligt. Det innebär att man inom samma familj deltar i olika samfunds gudstjänster och övriga verksamhet och samfundstillhörigheten är inte särskiljande som förr. Förväntningar kan finnas att det t ex vid vigsel och begravning skall gå att förena de skilda traditionerna och att samfunden skall vara beredda att möta sådana önskemål.

Arbetet inom sjukhuskyrkan kan medföra sådana relationer mellan patient och präst/pastor att samfundsgränserna minskar i betydelse, vilket bör beaktas t ex vid en kommande begravning.

Människor som sällan har kontakt med kyrkans liv upplever det ofta som stötande om kyrkorna inte kan komma överens om upplåtande av kyrka. När kyrkorådet behandlar frågor om upplåtande är det särskilt viktigt att söka sätta sig in i vilka reaktioner ett beslut i den ena eller andra riktningen kan föra med sig och hur ett beslut skall kommuni-

ceras både till den som sökt en upplåtelse inom den egna församlingen och i förekommande fall till allmänheten.

Det finns inte skäl att tro att upplåtelse av Svenska kyrkans gudstjänstrum skulle förändra synen på kyrkorummet som ett rum avskilt för gudstjänst och bön eller göra det svårare för människor att se skillnader mellan samfunden. Det kan i stället förstärka uppfattningen att kyrkorna i grunden söker sig allt närmare varandra och att skillnaderna mellan dem inte är så avgörande att gudstjänst inte kan firas i den andra kyrkans rum.

När det gäller de kyrkor med vilka Svenska kyrkan officiellt ingått kyrkogemenskap bör upplåtelse av kyrkorum alltid ske, om inte synnerliga skäl talar emot detta.

Även där kyrkogemenskap ej funnits i den mer kvalificerade mening som kyrkoordningen anger, har ofta gudstjänstrum i Svenska kyrkan upplåtits för gudstjänst inom andra kyrkotraditioner, t ex den romersk katolska eller ortodoxa och österländska traditioner. En sådan öppenhet har ofta motiverats med de särskilda behov som dessa kyrkor haft då de själva saknat kyrkolokal på orten. När möjlighet att fira gudstjänst i egen kyrka ej funnits har Svenska kyrkans församlingar ofta berett tillfälle till gudstjänstfirande i församlingskyrkan, en gästfrihet som inte längre behövts när samfundet i fråga skaffat eget kapell.

När det gäller de frikyrkliga samfunden har en upplåtelse ibland känslomässigt varit svårare från Svenska kyrkans sida med tanke på den kyrkohistoriska konflikten med Svenska kyrkan och det faktum att dessa kyrkor tillkommit i ett avståndstagande från den dåtida Svenska kyrkans hållning i olika frågor. Denna bakgrund bör dock i dag inte vara avgörande för om en upplåtelse kan ske av Svenska kyrkans gudstjänstrum. Däremot bör även här frågan om tillgång till ett eget lämpligt gudstjänstrum ha väsentlig betydelse vid den bedömning som skall göras inför ett beslut om upplåtelse.

Ibland kan det finnas behov av att överväga var gränsen går mellan en kyrka och en sekt. Ledning kan tagas av vilka kyrkor som är medlemmar och observatörer inom Sveriges kristna råd och vilka som står utanför. Normalt bör upplåtelse till sekter ej göras.

Nedan ger vi vår syn på hur man pastoralt skulle kunna behandla frågorna om upplåtelse i skilda situationer. Den grundläggande hållning som detta speglar är att en församling i Svenska kyrkan bör – om inte särskilda skäl ger vid handen att så ej skall ske – upplåta sina kyr-

korum för olika kyrkliga handlingar eller gudstjänster när ett annat kristet samfund saknar kyrka eller inte har lämpligt kyrkorum för sin gudstjänst eller när det av särskilda skäl är önskvärt att gudstjänsten får firas i kyrkan i fråga. Ibland kan människor ha en sådan särskild anknytning till kyrkorummet att en upplåtelse bör övervägas även av sådana skäl. Det kan t ex avse att de är konfirmerade i kyrkan eller släktskapsförhållanden. Gudstjänsten kan ledas gemensamt av präst och gästande pastor eller eventuellt av den präst eller pastor som gästar kyrkan. När gudstjänsten leds av präst i Svenska kyrkan följs kyrkohandbokens ordning.

Gudstjänster i andra kyrkors ordningar

Mässor och andakter

Många av de ortodoxa kyrkorna, inte sällan den romersk katolska kyrkan och ibland även andra kyrkor inom Sveriges kristna råd, har behov av att få tillgång till kyrkorum (eller eventuellt andra lokaler) för att kunna ge dem som tillhör deras tradition möjlighet att fira gudstjänst. De saknar lokal på orten eller har lokal på ett alltför stort avstånd från orten för att ett deltagande från dem som hör till kyrkan skall kunna ske. Det finns starka skäl att vara generös med upplåtelse av Svenska kyrkans gudstjänstrum för sådana mässor eller andakter.

När det gäller de kyrkor som har egna gudstjänstrum kan det vid något tillfälle finnas något speciellt skäl att upplåta en kyrka för en andakt eller mässa, t ex när det egna gudstjänstrummet inte kan rymma alla deltagare.

Dop

Dopet är det grundläggande sakramentet, införandet i Kristus. För Svenska kyrkan medför dopet kyrkotillhörighet. Dop och medlemskap hör samman. Dop förrättat i annan ordning i Svenska kyrkans gudstjänstrum bör ta hänsyn till detta.

Vad gäller dop bör samfunden betraktas olika. För de kyrkor, som erkänner varandras dop, finns en grundläggande förutsättning att upplåta kyrkorummet. För samfund som inte erkänner dop förrättat i Svenska kyrkans ordning bör en upplåtelse inte vara aktuell. De grundläggande förutsättningarna för upplåtelse bör vara desamma som vid mässor och andra andakter, det vill säga en upplåtelse bör endast kunna

komma ifråga då kyrkosamfundet saknar egen kyrkolokal på orten.

Ibland kan någon önska att ett dop inom Svenska kyrkans ram skall förrättas av en präst eller pastor tillhörig ett annat samfund. Avser det en präst som tillhör en kyrka med vilken Svenska kyrkan har kyrkogemenskap kan denna av domkapitlet förklaras behörig att utöva ämbetet som präst i Svenska kyrkan och därmed vara behörig dopförrättare (31 kap 2 §). En präst i annat samfund är ej behörig att döpa i Svenska kyrkans ordning.

Konfirmation

Konfirmationsakten hör samman med dopet. Upplåtelse av kyrkorummet för olika kyrkor bör här följa samma principer som vid upplåtelse för dop.

Vigsel

Vigselakten är i första hand en samling omkring brudparet och deras manifesterade gemenskap. Upplåtelse av kyrka bör utan svårigheter kunna ske vid vigsel med vigselförrättare från annat samfund i enlighet med brudparets önskemål när samfundet inte har lokal på orten. Också i andra sammanhang, t ex när brudparet har en särskild knytning till en präst eller pastor från annat samfund, kan upplåtelse ske.

Begravning

En ekumenisk öppenhet bör även prägla upplåtelse av kyrka för begravningsgudstjänst i andra kristna kyrkors ordning. Det är självklart att – om lämplig lokal inom samfundet saknas – en kyrka inom Svenska kyrkan skall upplåtas för begravningsgudstjänst i annan ordning. I andra fall utgör de pastorala skäl som nämnts tidigare grund för upplåtelse.

Ersättningar

Frågan om ersättning vid upplåtelse av kyrka är inte helt enkel. En enhetlig praxis kan vara svår att skapa. Normalt bör den som får kyrkorummet upplåtet betala kostnaderna för detta. Hyresersättningen kan utgöras av församlingens merkostnader för personal, uppvärmning m m. Om församlingens musiker tjänstgör utgår normalt avgift även för detta.

Vid upplåtelse för icke-kyrkliga ändamål, t ex konserter eller för

skolans ändamål, är det företrädare för kommunen, konsertförening, studieförbund eller produktionsbolag som begär upplåtelse.

Särskilda avtal kan behöva tecknas som reglerar församlingens respektive arrangörens åtaganden, hållande av personal, utrustning, tid för iordningställande och ekonomiska frågor. Avtal kan även träffas om att – då inträde tas vid ett arrangemang – församlingen erhåller viss del därav utöver en grundhyra.

Vid gudstjänster av olika slag är det normalt prästen eller pastorn för ett annat kyrkosamfund som begär upplåtelse. Vid kyrkliga handlingar är det ofta familjer som begär upplåtelse av kyrkorummet.

I en del fall kan en upplåtelse utan kostnad ses som ett indirekt stöd till någon av kyrkorna inom t ex de ortodoxa och österländska traditionerna. I andra fall, t ex vid en vigsel då endera av kontrahenterna tillhör Svenska kyrkan eller en begravning då den avlidne tillhör Svenska kyrkan bör särskild ersättning inte tas ut på den grunden att gudstjänsten hålls i annan ordning än Svenska kyrkans.

När det gäller frågor om avgifter skall vidare bestämmelserna i Kyrkoordningens 42 kap. Avgifter och uppbörd beaktas.

I Svenska kyrkans ordning

Bestämmelserna i kyrkoordning anger tydligt när en kyrklig handling har skett i Svenska kyrkans ordning och alltså kan antecknas på så sätt i ministerialböckerna. Bestämmelserna återfinnes i Kyrkoordningens 19, 22, 23, 24 och 56 kapitel som behandlar dop, konfirmation, vigsel och begravning samt kyrkobokföring och andra register.

Dopet skall (1) ske i Faderns och Sonens och den helige Andes namn med rent vatten genom begjutning eller nedsänkande. Det skall, om det inte avser ett krisdop, (2) ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan. Båda kriterierna måste vara uppfyllda för att dopet skall antecknas som dop i och medföra tillhörighet till Svenska kyrkan. Det räcker sålunda inte med att t ex dopordningen har följts i den Svenska kyrkohandboken eller att dopet ägt rum i ett kyrkorum tillhörigt Svenska kyrkan. Om dopet förrättats på annat sätt och medlemskap önskas i Svenska kyrkan måste anmälan ske i föreskriven ordning (29 kap, 3–4 §).

För *konfirmation* gäller att konfirmationsgudstjänsten skall ledas av den som har behörighet att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

På samma sätt skall en *vigsel* för att antecknas i Svenska kyrkans ordning ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan och omfatta makarnas samtycke, ömsesidiga löften om livslång kärlek och trohet, tillkännagivande att äktenskapet har ingåtts samt kyrkans förbön med välsignelse. En behörig vigselförrättare i ett annat samfund aviserar vigsel i vanlig ordning till folkbokföringsmyndigheterna i enlighet med vad som gäller för sådana vigselförrättare.

Vad avser *begravningsgudstjänsten* skall denna omfatta överlåtelse och begravningsbön samt ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

Bestämmelser i kyrkoordningen

17 kap. Gudstjänstliv

Gudstjänst i något annat kristet trossamfund

17 § En präst i Svenska kyrkan får leda gudstjänster och kyrkliga handlingar enligt den ordning som gäller i någon annan evangelisk-luthersk kyrka inom Lutherska världsförbundet eller i en kyrka eller ett samfund som Svenska kyrkan genom beslut av Kyrkomötet ingått en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med.

19 kap. Dop

Grundläggande bestämmelser

1 § Dopet skall ske i Faderns och Sonens och den helige Andes namn med rent vatten genom begjutning eller nedsänkning.

Svenska kyrkan erkänner varje dop som har skett i denna ordning.

2 § Ett barn får döpas när dess vårdnadshavare begär att barnet skall döpas till kyrkans tro.

En vuxen får döpas när han eller hon begär att bli döpt till kyrkans tro och vill leva med församlingen i Kristi gemenskap.

Bestämmelser om upptagande i kyrkans finns i 29 kap. 2–4 §§.

3 § Den som är döpt får inte döpas igen.

Vem som leder en dogudstjänst

4 § En dogudstjänst skall ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

22 kap. Konfirmation

Konfirmationens huvudinnehåll

1 § Konfirmationen skall innefatta dopundervisning, deltagande i församlingens gudstjänstliv samt en konfirmationsgudstjänst med redovisning, trosbekännelse, bön med handpåläggning och sändning.

Vem som får konfirmeras

2 § Den som är döpt, tillhör Svenska kyrkan och själv begär det får konfirmeras.

Den som tillhör en annan evangelisk-luthersk kyrka inom Lutherska världsförbundet eller en kyrka eller ett samfund som Svenska kyrkan genom beslut av Kyrkomötet ingått en överenskommelse om särskild ekumenisk samverkan med får också konfirmeras i Svenska kyrkan.

3 § Den som döps efter genomgången dopundervisning det år han eller hon fyller 16 år eller senare skall antecknas som konfirmerad.

Ansvar för undervisning och gudstjänst

4 § Den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan, eller den som kyrkoherden utser ansvarar för den dopundervisning som föregår konfirmationsgudstjänsten.

Konfirmationsgudstjänsten skall ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

23 kap. Vigsel

Vigselgudstjänstens huvudinnehåll

1 § Vigselgudstjänsten skall omfatta makarnas samtycke till äktenskapet, ömsesidiga löften om livslång kärlek och trohet, tillkännagivande att äktenskapet har ingåtts samt kyrkans förbön med välsignelse.

Vigseln skall äga rum inför vittnen.

Vigselförrättare

2 § Vigselgudstjänsten skall ledas av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

24 kap. Begravning

Begravning och begravningsgudstjänst

1 § Begravningen kan omfatta utfärdsbön, bisättning, begravningsgudstjänst och gravsättning.

2 § Begravningsgudstjänsten skall innefatta överlåtelse och begravningsbön.

3 § När någon har avlidit bör man så långt det är möjligt följa hans eller hennes önskan om begravningens utformning.

4 § När någon som tillhörde Svenska kyrkan har avlidit och inte har en anhörig som ordnar med begravningen bör om möjligt församlingens kyrkoherde verka för att begravningen sker enligt Svenska kyrkans ordning, om inte särskilda skäl talar mot detta.

Vem som leder begravningsgudstjänst och begravning

5 § Begravningsgudstjänsten leds av den som är behörig att utöva uppdraget som präst i Svenska kyrkan.

Utfärdsbön, bisättning och gravsättning utan anslutning till begravningsgudstjänst kan ledas av någon som inte är präst.

56 kap. Kyrkobokföring och andra register

Register inom kyrkobokföringen

1 § Svenska kyrkans kyrkobokföring består av

1. för varje församling förda register över de kyrkotillhöriga i församlingen och i vissa fall deras anhöriga (kyrkotillhörighetsregister),
2. ett gemensamt register över de kyrkotillhöriga och i vissa fall deras anhöriga (centrala tillhörighetsregistret),
3. för varje församling förda register över dop, konfirmationer, vigslar och begravningar (ministerialböcker),
4. ett gemensamt register över dop och konfirmationer som har skett i Svenska kyrkans ordning och i vissa fall i annan kristen kyrkas ordning (centrala referensregistret)

Uppgifter i kyrkotillhörighetsregistren

2 § I ett kyrkotillhörighetsregister och i det centrala tillhörighetsregistret får man registrera följande personuppgifter om den som tillhör Svenska kyrkan:

1. namn, personnummer, adress, civilstånd, datum för civilståndsändring, folkbokföringsfastighet och senaste aktualiseringstyp samt huruvida personen har skyddad adress,
2. uppgifter om dop och konfirmation i Svenska kyrkans eller annan kristen kyrkas ordning,
3. uppgifter om nuvarande församling, tidigare församling, ny församling och särskilt registerdistrikt,
4. uppgifter om inträde i respektive utträde ur Svenska kyrkan,
5. uppgifter om önskemål om egen begravning, utsmyckning av grav eller andra liknande uppgifter om de inte är av ömtålig personlig natur

Tionde avdelningen: Kyrkobyggnader

Inledning

Sedan tidig kristen tid har församlingarna rest särskilda byggnader som samlingsplatser för de gemensamma gudstjänsterna. Dessa byggnader gavs namnet kyrka, samma namn som användes om det folk som samlades där. Ordet kommer från grekiskans *kyriake*, som betyder »det som hör Herren till«.

Kyrkans erfarenhet visar att det behövs särskilda kyrkorum, avskilda för att tjäna församlingens gudstjänstliv, även om det inte är nödvändigt med särskilda lokaler för att Guds folk skall kunna samlas till gudstjänst. De helgade kyrkorummen är över hela landet tecken på Guds närvaro. De är för många förknippade med avgörande skeden i livet. De rymmer också mycket av en bygds identitet och är en del av det offentliga rummet. Kyrkorummet behöver vara tillgängligt för alla som söker sig till det. Eftersom det är avskilt för sitt särskilda ändamål skall där inte förekomma något som strider mot kyrkans tro, bekännelse och lära eller i övrigt kränker kyrkorummets helgd.

Domkyrkan har en särskild ställning bland kyrkorna i ett stift. Förutom att vara församlingskyrka är den också biskopens kyrka och den normala platsen för stiftets högtider och vigningsgudstjänster.

40 kap. Kyrkobyggnader

Invigning av nya kyrkobyggnader

1 § En kyrkobyggnad tas i bruk när kyrkorummet invigs.

Vård av kyrkobyggnader och deras inventarier

2 § Kyrkobyggnader och deras inventarier skall underhållas så att de kan tjäna sitt ändamål. Av lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. framgår ytterligare bestämmelser om vården av kyrkobyggnader och inventarier.

Kyrkobyggnaderna skall hållas tillgängliga för allmänheten. Kyrkoherden och en av kyrkorådet utsedd kyrkvård, som är ledamot eller ersättare i rådet, ansvarar för kyrkobyggnadernas inventarier i enlighet med bestämmelserna i lagen om kulturminnen m.m. Kyrkoherden får utse någon annan präst i församlingen att ansvara i stället för kyrkoherden.

41 kap. Upplåtelse av kyrka

Hur en kyrka får upplåtas

1 § Ärkebiskopen, stiftets biskop och en sådan biskop som fullgör uppgifter för stiftets biskop får använda kyrkorna i stiftet för gudstjänster och för biskopliga ämbetshandlingar.

2 § Präster som tjänstgör i en församling får använda församlingens kyrkor för församlingens gudstjänster och för kyrkliga handlingar som avser någon som tillhör församlingen.

3 § En kyrka får upplåtas för andra ändamål än de som avses i 1 eller 2 § bara om det kan antas att kyrkorummet och dess inventarier kommer att behandlas med pietet och aktsamhet. Den får inte upplåtas för något ändamål som kränker kyrkorummets helgd. En upplåtelse får inte heller ske på så sätt att den hindrar församlingens gudstjänstliv eller verksamhet i övrigt.

Upplåtelse av kyrka för kyrkliga handlingar i andra fall än de som avses i 2 § får vägras bara om upplåtelsen skulle strida mot bestämmelserna i första stycket.

Vem som beslutar om upplåtelse av kyrka

4 § Frågor om upplåtelse av kyrka för andra ändamål än de som avses i 1 och 2 §§ prövas av församlingens kyrkoråd.

5 § Innan kyrkorådet beslutar om upplåtelse av kyrkan skall kyrkoherden, om han eller hon är förhindrad att delta i beslutet, ges tillfälle att yttra sig om det är möjligt.

6 § Kyrkorådet får uppdra åt kyrkoherden, eller åt en särskild avdelning bestående av kyrkoherden och andra ledamöter eller ersättare i kyrkorådet, att på rådets vägnar besluta i ärenden om upplåtelse av kyrka.

7 § När kyrkoherden har utsett en annan präst att vara ledamot i kyrkorådet, skall det som sägs i 5 och 6 §§ om kyrkoherden gälla för den prästen.

8 § Kyrkorådets beslut om upplåtelse av kyrka skall gälla omedelbart.

Överklagande

9 § Kyrkorådets beslut enligt detta kapitel får överklagas hos domkapitlet.

Rätt att överklaga har

1. den som gjort en framställning om upplåtelse, såvitt avser ett beslut att inte upplåta kyrka,
 2. ledamot i kyrkorådet, såvitt avser ett beslut att upplåta kyrka, och
 3. kyrkoherden, såvitt avser ett beslut att upplåta kyrka.
- Domkapitlets beslut får inte överklagas.

Utdrag ur Centralstyrelsens skrivelse 1999:3 till kyrkomötet rörande kyrkoordinationen

Kyrkobyggnaderna utgör en omistligt uttryck för Svenska kyrkan. För den enskilde framträder kyrkan många gånger just genom kyrkobyggnaden. Av en enkätundersökning i Kyrkobyggnadsutredningens betänkande (SKU 1996:1) Fädernas kyrkor – och framtidens framgår att 74% av de tillfrågade anser det vara mycket viktigt eller ganska viktigt med en kyrkobyggnad på orten där de bor. Kyrkobyggnaderna visar sig i undersökningen ha en stark ställning såväl hos den minoritet som regelbundet besöker dem som i den större grupp som har en mera kulturell samhörighet med kyrkan.

Även från kulturhistorisk synpunkt är flertalet kyrkobyggnader av stort värde, dels som kulturhistoriska minnesmärken i sig, dels

många gånger som det centrum kring vilket landsbygdens byggen-
skap är uppbyggd. Kyrkobyggnadernas kulturhistoriska värden tar
sig uttryck bl a i en särskild reglering av dessa i lagen (1988:950)
om kulturminnen m m.

Centralstyrelsens förslag

Bestämmelser om upplåtelse av kyrka finns i 40 kap. kyrkolagen. Vi
föreslår att i huvudsak motsvarande bestämmelser skall föras in i kyr-
koordning. På ett par punkter innebär vårt förslag till förändringar.

I 40 kap. 1 § kyrkolagen finns föreskrifter som innebär att stiftets
biskop får använda kyrkorna i stift för biskopliga ämbetshand-
lingar. Vi föreslår att stiftets biskop inte skall ha rätt att använda
stiftets kyrkor enbart för de särskilda ämbetshandlingar han eller
hon har att göra som biskop. Även i övrigt bör biskopen som hela
stiftets biskop få använda stiftets kyrkor.

När det anges att kyrkorummet och dess inventarier skall be-
handlas med pietet och aktsamhet bör detta inte tolkas som att
barn skulle stängas ute. Det finns all anledning att uppmuntra
användningen av kyrkorummet som ett rum för den levande tron
där minst av allt barn får stängas ute. I sådana liksom i andra sam-
manhang får de vuxna naturligtvis också ta sitt ansvar för vad som
sker.

I 42 kap. finns bestämmelser om rätt att få del av de kyrkliga
handlingarna i någon annan församling än den egna församlingen.
Dessa bestämmelser har sin motsvarighet i de föreslagna bestäm-
melserna om upplåtelse av kyrka. När det gäller upplåtelse för
kyrkliga handlingar innebär dessa bestämmelser att upplåtelse för
någon som inte tillhör församlingen får vägras endast om upplåtel-
sen hindrar församlingens gudstjänstliv eller verksamhet i övrigt.
Det ligger i sakens natur att kyrkliga handlingar inte kan strida mot
kyrkorummets helgd. Med kyrkliga handlingar avses i detta som
på andra ställen i kyrkoordningen handlingar i Svenska kyrkans
ordning. Detta hindrar inte att det bör finnas goda skäl för att ha en
generös hållning också i relation till andra kristna kyrkor och sam-
fund. Det kan i detta sammanhang noteras, att regeringen i propo-
sition 1998/99 föreslagit att det i begravningslagen skall föreskri-

vas, att den som är huvudman för begravningsverksamheten är skyldig att utan kostnad för dödsboet tillhandahålla en lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler. I utredningsförslaget föreslogs att det skulle gälla en lokal för en begravningsceremoni. Därmed torde ett kyrkoråd inte vara en sådan lokal som svarar mot den skyldighet att svara för en lokal för begravningsceremoni som anges i begravningslagen.

Enligt nuvarande 40 kap. 9 § kyrkolagen får kyrkorådets beslut överklagas dels enligt vad som följer av förvaltningslagen, dels av en kyrkorådsledamot.

Enligt 22 § förvaltningslagen får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom emot och beslutet kan överklagas. Bestämmelsen innebär att ett *avslagsbeslut* kan överklagas av den som begärt upplåtelse av en kyrka. Ett gynnande beslut däremot går inte någon emot och kan inte överklagas enligt bestämmelsen i förvaltningslagen.

Överklagandemöjligheten för kyrkorådsledamot avser kyrkoherden (eller den präst som på kyrkoherdens uppdrag är ledamot i kyrkorådet) och annan ordinarie ledamot. Ersättarna har däremot inte tillagts överklaganderätt ens om de tjänstgjorde när beslutet fattades.

När en kyrkorådsledamot överklagar ett beslut om upplåtelse av kyrka torde skälet vara att det inte kan antas att kriterierna för upplåtelse i 3 § inte är uppfyllda och då främst förbudet mot upplåtelser som kränker kyrkorummets helgd. Däremot är det inte rimligt att låta ledamoten överklaga avslagsbeslut. Det är ju trots allt endast den som begärt upplåtelse av kyrkan som vet om han eller hon fortfarande är intresserad av en upplåtelse.

I kyrkoordningsförslaget har kretsen av klagoberättigade utvidgats med kyrkoherden. Tillägget avser den situationen att kyrkoherden förordnat en annan präst att vara ledamot i kyrkorådet. Med hänsyn till kyrkoherdens övergripande samordnings- och tillsynsansvar för församlingen bör kyrkoherden även i en sådan situation ha en egen möjlighet att överklaga ett upplåtelsebeslut, som kan leda till en kränkning av kyrkorummets helgd.

Ytterligare exemplar kan beställas från

Svenska kyrkan, 751 70 Uppsala
Tel 018-16 95 00 • Fax 018-16 96 40